

YEREL KALKINMADA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: TURİZM ÖRNEĞİ

*Abdullah KESKİN**

Alınış Tarihi: 13 Mart 2015

Kabul Tarihi 22 Eylül 2015

Öz: Türkiye'nin dünyada hızla gelişen turizmde daha fazla pay alabilmesi, turist sayısını ve turizm gelirini artırabilmesi, iç ve dış turizmini geliştirebilmesi için yerel yönetimlere önemli roller düşmektedir. Yerel yönetimler bu rollerinin farkına varamazlarsa, Türkiye gelecek on yılları turizm adına kaybedebilir ve 2023'e kadar dünyada ilk on ekonomiden biri olma hedefini teğet geçebilir. Bu çalışma, turizmin gelişebilmesi, hem yerel kalkınmaya hem de ülke kalkınmasına katkı sağlayabilmesi için yerel yönetimlere düşen görev ve sorumlulukları irdelemektedir. Bu sorumluluklar yerine getirilirken merkezi yönetim, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kamu çalışanları ve yerel halk gibi diğer paydaşlarla işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca belde içi ve beldeler arası ortak turizm politikalarının geliştirilmesi ve standartların oluşturulması için ortak aklı kullanma ve işbirliğinin önemi üzerinde durulmaktadır. Çalışmada konuyla ilgili literatür gözden geçirilmiş, dünya ve Türkiye turizmine ilişkin turist sayısı, turizm geliri ve dünya sıralaması istatistikleri Dünya Turizm Örgütü ve Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılarak derlenmiş, tablo ve şekiller halinde sunulmuştur. Sonuç kısmında, hem turizmin gelişen trendi ve turistlerin eğilimleri yakından izlenerek, kıt olan kaynakların etkin kullanımının önemi hem de çeşitlenen turizm türlerine göre ülke potansiyelinin turizm arzına dahil edilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Yerel Yönetimler, Yerel Kalkınma.

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN LOCAL DEVELOPMENT: THE CASE OF TOURISM

Abstract: Local governments have important roles in Turkey in order to get larger share of fast growing tourism in the world, to increase the number of tourists and the amount of tourism revenues, to develop its domestic and international tourism. If local governments may not be aware of their roles, Turkey may lose its coming decades in the name of tourism and skip the target of being one of the largest ten economies in the world by 2023. This study examines the duties and responsibilities of local governments to develop tourism, to contribute both local and national development. The importance of cooperation with other participants such as central government, universities, none-governmental organizations, public workers and local people is emphasized. It is also emphasized how important the cooperation and use of common sense to develop intra-regional and inter-regional common tourism policies and establish common standards in tourism activities. In the study, the literature related to the subject has been reviewed, statistics about the number of tourists, tourism revenues and world orders are collected from the sources of the World Tourism Organization and Turkish Statistical Institute and presented in tables and graphs. In the result, both the importance of efficient use of scarce resources by monitoring closely the trend in tourism and preferences of tourists,

* Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

and the necessity of adding the tourism potential of the country to the tourism supply regarding the types of tourism are stated.

Key Words: Tourism, Local Governments, Local Development.

I. Giriş

Turizm, genel bir tanımlamayla, eğlenme, dinlenme ve iş gayesiyle yurt içi ya da yurt dışı yapılan, genellikle kısa süreli bir seyahat ve ikametdir. Günümüzde turizm, üretimi artırması, istihdam yaratması, döviz geliri sağlaması, gelir dağılımını iyileştirmesi gibi ekonomik etkileri yanında doğal çevrenin ve tarihi dokunun korunması, toplumsal barışa katkı yapması, günlük yaşama renk katması ve canlılık kazandırması nedeniyle de pek çok ülke için önemli bir hizmet sektörüdür.

Bir taraftan artan nüfusuyla şehirlerin ve artan iş yüküyle işyerlerinin insan üzerinde oluşturduğu stresin etkisiyle, diğer taraftan maliyeti hızla düşen her türlü ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesiyle, küçük bir köye dönüşen dünyada, turizm hareketleri her kesimden insan için artık sosyal ve kültürel bir ihtiyaç haline gelmiştir.

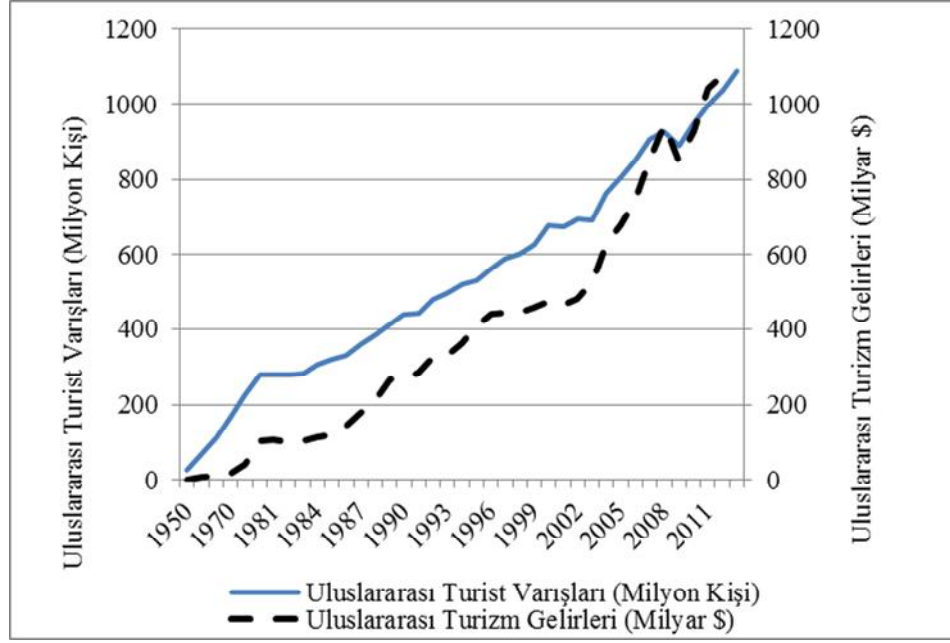
Turizm, artan turist sayısı ve turizm harcamalarıyla dünyada hızla büyüyen, önemli ekonomik etkileri olan bir hizmet sektörüdür. Türkiye elde ettiği turizm geliri, çektiği turist sayısı itibarıyla dış aktif turizmde dünyada ilk on ülke içinde yer almaktadır ve 2007-2013 Eylem Planı'na göre (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007), 2023 yılına kadar dünya turizm sıralamasında ilk beş ülke içine girmeyi hedeflemektedir. Bu hedefi yakalamada merkezi yönetimin üzerine düşen sorumluluktan daha fazlası yerel yönetimlere düşmektedir. Bu çalışma, İl Özel İdareleri, Belediye İdareleri ve Köy İdareleri'nden oluşan yerel yönetimlerin yerel ekonomik problemlere çözüm üretebilmeleri için, turizm potansiyellerinin farkına varma ve bu potansiyellerini değerlendirme noktasında önlerine yeni ufuklar açma amacını taşımaktadır.

Çalışma beş bölüm olup, ikinci bölümde turizmin dünyada ve Türkiye'de gelişimi ve çeşitlenmesi; üçüncü bölümde turizmin ekonomik boyutu; dördüncü bölümde turizmin gelişebilmesi için yerel yönetimlere düşen sorumluluklar ele alınmakta; son bölümde ise sonuç ve değerlendirmeye yer verilmektedir.

II. Dünya'da ve Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Dünyada her geçen gün hem turizme katılanların sayısı hem de turizm harcamaları/gelirleri artmaktadır. Öyle ki, dünya turizm sektöründeki ortalama büyüme dünya üretimindeki ortalama büyümenin üzerinde seyretmektedir. 1975-2000 döneminde dünya üretimi yıllık ortalama %3,5 büyürken aynı dönemde turizm, turist sayısı itibarıyla yıllık ortalama %4,6 oranında büyümüştür (<http://www.unwto.org/facts/eng/economy.htm>, 17.03.2014). Bu, dünya üretiminin içinde turizmin payının yıllar itibarıyla sürekli olarak arttığı anlamına gelmektedir. Aşağıda Şekil 1'de, 1950-2013 dönemine ilişkin

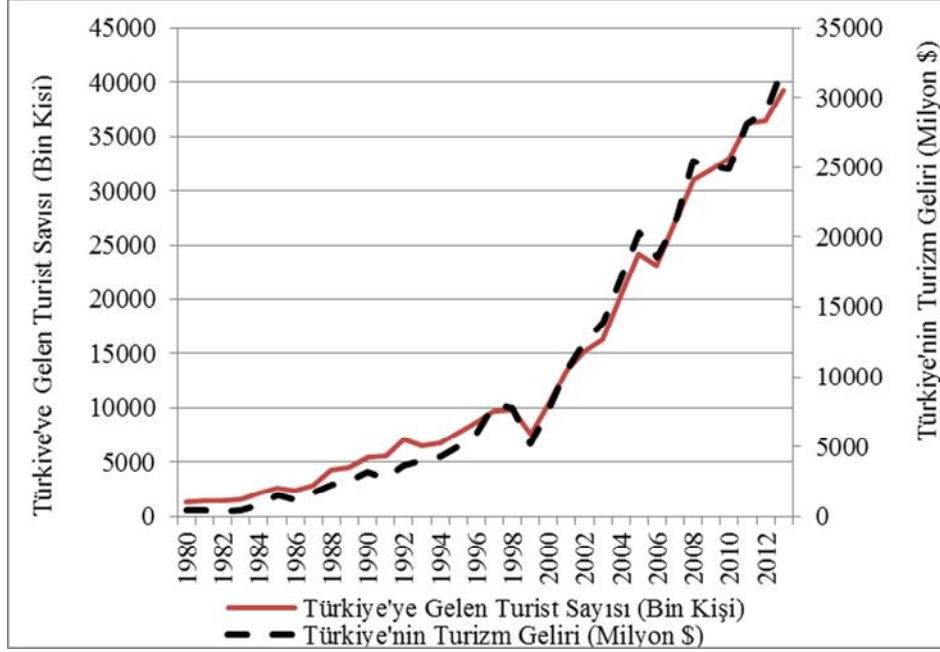
uluslararası turist varışları ve turizm gelirlerinin seyri görülmektedir. Şekle göre her iki değişken, bazı yıllar istisna, 1950'den bu yana sürekli bir artış eğilimi göstermektedir.

Şekil 1: Uluslararası Turist Varışları ve Turizm Gelirleri (1950-2013)
Kaynak: (Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)).

1950'de 25 milyon olan dünyada turist sayısı 2013 yılı itibariyle 1 milyar 87 milyon kişiye ulaşmıştır. Dünya Turizm Örgütü'nün bir çalışmasına göre 2030 yılında dünya turist sayısının 1,8 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir (UNWTO, Tourism Highlights, 2014 Edition). Yine 2013 yılında dünya turizm gelirleri 1 trilyon 159 milyar dolara ulaşmıştır. UNWTO'ya (2008) göre, uluslararası turizm gelirlerinin 2023 yılına kadar 2 trilyon dolara ulaşacağı öngörülmektedir.

Aşağıda Şekil 2'de, 1980-2013 döneminde gelen turist sayısı ve turizm geliri itibariyle Türkiye'de turizmin gelişim seyri görülmektedir. Her iki değişken, Asya ve Rusya krizlerinin yaşandığı 1998 yılı istisna olmak kaydıyla, artış trendi göstermektedir. Şekil 2'de dikkat çeken bir husus, 1999 yılı sonrası ivmenin önceki döneme göre bariz bir şekilde artmış olmasıdır. 1999 sonrası yakalanan ivmenin devam edeceği varsayımıyla yaptığımız bir hesaplama göre, 2023 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı yaklaşık 63 milyon kişiye, turizm geliri de yaklaşık 50,2 milyar dolara ulaşacaktır.

Şekil 2: Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri (1980-2013)

Kaynak: (TÜİK, 2014, <http://www.tuik.gov.tr>)

Not: 2001 öncesi yıllar ait veriler eski seriye, 2001 sonrası yıllara ait veriler yeni seriye aittir.

Dünya Turizm Örgütü'nün 2013 yılına ilişkin uluslararası turist varışları, uluslararası turizm gelirleri ve uluslararası turizm harcamaları sıralamasında ilk on ülke Tablo 1'de verilmiştir. Tabloda, turist çeken ülke sıralamasında birinci sırayı 84,7 milyon turistle Fransa alırken, Türkiye 37,8 milyon turistle İtalya'dan sonra altıncı sırada yer almaktadır. Aynı yıl, turizm gelirlerinde birinci sırayı 139,6 milyar dolarla A.B.D. alırken, Türkiye 27,9 milyar dolarla onuncu sırada yer almaktadır. Türkiye turizm harcamalarında, maalesef 5 milyar dolar civarındaki harcamasıyla ilk on ülke arasına girememektedir.

Tablo 1: 2013 Yılı Uluslararası Turist Varışları (Milyon Kişi), Uluslararası Turizm Gelirleri ve Harcamaları (Milyar \$) Sıralamasında İlk On Ülke

Sıra	Ülke	Uluslararası Turist Varışları	Ülke	Uluslararası Turizm Gelirleri	Ülke	Uluslararası Turizm Harcamaları
1	Fransa	84.7	A.B.D	139.6	Çin	128.6
2	A.B.D	69.8	İspanya	60.4	A.B.D.	86.2
3	İspanya	60.7	Fransa	56.1	Almanya	85.9
4	Çin	55.7	Çin	51.7	Rusya	53.5
5	İtalya	47.7	İtalya	43.9	B. Krallık	52.6
6	Türkiye	37.8	Tayland	42.1	Fransa	42.4
7	Almanya	31.5	Almanya	41.2	Kanada	35.2
8	B. Krallık	31.2	B. Krallık	40.6	Avustralya	28.4
9	Rusya	28.4	Avustralya	30.9	İtalya	27.0
10	Tayland	26.5	Türkiye	27.9	Brezilya	25.1

Kaynak: (Dünya Turizm Örgütü (UNWTO))

Dünya turizmi her geçen gün bir taraftan büyürken diğer taraftan hızla çeşitlenmektedir. Turizm türlerinin en yaygın olanları kum-güneş-deniz turizmi, sağlık turizmi, termal turizm, kültür turizmi, tarih turizmi, doğa turizmi, yayla turizmi, botanik turizmi, kuş gözlemciliği turizmi, kış turizmi, eko-turizm (Yücel, 2002), inanç turizmi, macera turizmi, eğitim turizmi, kongre turizmi, av turizmi, spor turizmi, golf turizmi, yat turizmi, dağcılık, yamaç paraşütü, trekking, doğa yürüyüşü, binicilik, kamping, kanoculuk, rafting, su kayağı, su sörfü, kıyı turizmi, kruvaziyer, bungee jumping olarak sıralanabilir. Ayrıca turizm türleri gelire göre zengin turizmi ve sosyal turizm (Kızılırmak ve Ertuğral, 2012); yaşa göre gençlik turizmi, orta yaş turizmi ve yaşlı turizmi olarak; gidilen yere göre, gidiş niyetine göre ve gidilen mevsime göre sınıflandırılmaktadır.

III. Turizmin Ekonomik Etkileri

Her ne kadar sosyal ve kültürel boyutları olsa da, turizmin asıl ekonomik boyutu ciddi araştırma konusudur (Olalı ve Timur, 1988; Toskay, 1989). Dünyada, 1980 sonrasında turizmin ekonomik boyutu daha önemli hale gelmiştir. Özellikle, tarımsal ürün ihracatından sağlanan döviz gelirleri ekonomilerinin yapısal dönüşümü için gerekli döviz ihtiyacını karşılamayan gelişmekte olan ülkeler turizme daha çok önem vermektedir.

Turizm bir bölgenin, bir beldenin ekonomik gelişimine olumlu katkılar yapabilir. Pek çok belde, ekonomik faaliyetlerin yetersiz olması ve yeterli istihdam imkânının bulunmaması nedeniyle işsizlik sorunu yaşamakta ve ciddi emek göçü vermektedir. Bu durum bir taraftan belde nüfusunun azalmasına diğer taraftan büyük şehirlerde aşırı nüfus birikimine neden olmaktadır. Ayrıca, göçle artan büyük şehirlerin nüfusu, pek çok sosyo-ekonomik sorunun ortaya çıkmasına ve büyük şehirlerin yaşanmaz hale gelmesine neden olmaktadır. Yerelde turizmin geliştirilmesi, bu sorunların çözümüne yardımcı olabilecek bir

fırsatı sunmaktadır. Çünkü turizm faaliyetleri, pek çok ekonomik faaliyeti de canlandıran hizmet yoğun bir sektördür. Yerelde farkına varılmamış (önemsiz gibi görünen) pek çok doğal ve tarihi mekan turizm arzına dahil edilebilir ve turistlerin uğrak yeri haline getirilebilir. Özellikle, çeşitlenen turizm ve turistlerin talepleri dikkate alınarak, yerelde bu talebe cevap verebilecek potansiyeller turizme kazandırılabilir. Kültür turizminin son zamanlarda hızla gelişmesi, ilginin giderek artması nedeniyle, ekonomik kalkınma için bölgenin ve ülkenin kültürel değerlerinden de istifade edilmesi gerekmektedir (Oğuzhan vd., 2005: 6).

Turizm, bir tür bacasız sanayi olduğundan, döviz girişi sağladığından ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını cezbedtiğinden, ulusal gelire ve istihdama katkı yaptığından ve ayrıca yerel ve küresel bütünleşmeye katkı sağladığından, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma politikalarında önemli bir yer tutar (İncekara, 2001: 27).

Turizm, öncelikle, pek çok ülkede, kırsal ve kentsel bölgelerde gençlerin ve kadınların işgücüne hızlı katılımını sağlayan en önemli sektörlerden biridir. İkinci olarak, özellikle gelişmekte olan ülkeler için temel döviz kaynağıdır. Üçüncü olarak, hizmet, imalat ve tarım gibi diğer sektörler üzerinde kuvvetli çarpan etkisine sahiptir (UNWTO, 2009: 6).

Turizm, bölgesel ve ulusal kalkınmada çoğu zaman diğer sektörler gibi pek çok ekonomik faaliyet alanını harekete geçiren bir sektör olarak kabul görmektedir. Turizmin canlandırabileceği potansiyel ekonomik faaliyet alanları şöyle sıralanabilir: Her şeyden önce seyahat acenteleri, tur operatörleri, turizm rehberliği, tanıtım hizmetleri, her türlü ulaşım, konaklama, yiyecek-içecek, eğlence hizmetleri, kültürel aktiviteler, hatırat ve süs eşyalar, perakende ticaret vb. Turizm, hizmet sektörü olması nedeniyle istihdama olumlu katkı yapar ve işsizlik sorununu azaltır. Mevcut işlerin sürekliliğini sağlarken yeni işlerin ortaya çıkmasının da önünü açar. Yerli ve yabancı turizm yatırımlarını artırır. Doğrudan ve dolaylı etkileriyle üretimin, gelirlerin ve vergi gelirlerinin artmasına katkı sağlar. Ödemeler dengesi açıklarının finansmanına yardımcı olacak döviz girişini sağlar. Diğer taraftan dolaylı etkileri tam tespit edilemediğinden, bilinen kısım buzdağının ancak görünen kısmıdır.

Turizm, su, kanalizasyon, katı atık, enerji, yol, sağlık hizmeti, iletişim, internet gibi yerel altyapı yatırımlarına, üstyapı yatırımlarına ve yerel hizmetlere olan talebi artırır ve böylece ekonomik faaliyetleri canlandırır. Örneğin, hava, kara, deniz yoluyla ulaşım alanında, otel, motel gibi konaklama alanlarında, restoranlarda ve alış-veriş merkezlerinde, eğlence parkları ve eğlence mekânlarında, turizmle ilgili diğer hizmet sektörlerinde ekonomik faaliyetleri artırır.

Hükümet, işçi ve işveren sendikaları istihdamda önemli rol oynar. Bu rol, sadece maliye politikalarını, eğitimi ve mesleki eğitimi, istihdam yaratmayı, istihdamı koruma tedbirlerini ve işyeri koşullarını iyileştirmeyi içermez, ayrıca altyapı, yatırımlar ve pazarlamayı da içerir. Buna ilave olarak, merkezi hükümet

ve yerel yönetimler genellikle başta müzeler, tanıtım ve ulaşım hizmetlerinde olmak üzere turizmde en büyük işveren konumundadırlar. Politikacılar, turizmi ekonomik büyüme ve kalkınmanın potansiyel lokomotifleri olarak görürler. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, düşük emek başına sermaye oranı, piyasaya giriş kolaylığı, düşük kişi başına yatırım, politikacılar için turizmi, imalat gibi endüstrilerle karşılaştırıldığında, özellikle cazip kılar (OECD, 2000: 132).

Dış turizm faaliyetinin yaratacağı harcamalar zengin ülkelerden fakir ülkelere doğru, iç turizmin yaratacağı harcamalar zengin bölgelerden fakir bölgelere doğru gelirin yeniden dağılımını sağlar ve gelir dağılımını iyileştirici rol oynar.

IV. Turizmin Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Rolü

Yerel yönetimler, turistik destinasyonlarda sürdürülebilir turizmin gelişim sürecinde gerek karar alma gerekse uygulamacılar olarak yerel paydaşlar arasında en etkili oyunculardır (Godfrey, 1998). Türkiye’de turizm geliyecekse, bu, merkezi yönetimin belirleyeceği politikalarla ziyade yerelden başlayacak eyleme geçmeyle mümkün olabilecektir. Bu bağlamda, turizmin geliştirilmesinde ve turizmden daha fazla kazanım sağlanmasında yerel yönetimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler turizmin önemini kavrayıp, özgün projeleriyle merkezi yönetimleri zorlamak durumundadırlar. Bununla beraber, merkez ve yerel arasında işbirliğinin ve eşgüdümün sağlanması, Türkiye’nin turizm potansiyelinin bir bütün olarak turizme kazandırılması adına gerekli görülmektedir.

Selvi ve Şahin (2012), turizmle ilgili olarak yerel yönetimlerin konaklama imkânı, yatak kapasitesi, nitelikli eleman, tanıtım, pazarlama, yerel halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, esnafın hizmet kalitesinde standardın sağlanması, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla, seyahat acenteleri ve turizm operatörleriyle işbirliği, sürdürülebilir turizm anlayışı gibi pek çok hususta yetersiz kaldığı tespitini yapmaktadır.

Baş ve diğerleri (2007)’den yapılan şu alıntı turizmin gelişiminde yerel yönetimlerin önemini gayet güzel vurgulamaktadır: “*Yerel yönetimler merkezi idareden aldıkları yetki ve görevler çerçevesinde turizm faaliyetlerinde bir aktör konumunda bulunmaktadır. Gerçekte turizmin sahnelendiği yerel yönetim bölgelerinde; yerel yönetimlerin özel sektör, sivil toplum kuruluşları, yerel halk ve merkezi idare ile birlikte sadece aktör değil aynı zamanda bir yönetmen konumunda bulunmaları durumunda turizmin ülke ve bölge ekonomisine katkılarını arttıracakları ve kaynakların korunmasına daha faydalı olacakları tartışmalıdır.*”

Yerel yönetimlerin temiz içme suyu temini, atık suların bertaraf edilmesi, çöplerin toplanması, geri dönüşüm, yolların yapılması ve onarımının sağlanması, sokakların aydınlatılması gibi geleneksel görevlerinin yanında turizmle ilgili bir bakış açısı da olmalıdır. Bu bakış açısı, turizm bölgeleri ve turizm koridorları oluşturulması adına ortak bakış açısı geliştirme, diğer

beldelerle koordineli hareket etme, paslaşma, dayanışma halinde olmayı içermelidir. Turizmde ortak hareket etme, yaratacağı sinerji nedeniyle, beldelere kaybettirmez aksine turizm sirkülasyonu ile daha fazla kazandırır.

Yerel yönetimlerin sahip olması gereken diğer önemli bir bakış açısı da şu olmalıdır: Hizmet anlayışları ve sorumluluk duyguları yalnızca yerel halka yönelik olmamalı, gelen turistleri de içine alacak, onların ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde kapsayıcı olmalıdır (Baş vd.: 2007). Bu amaçla yerel yönetimler, tüm çalışanlarını ve yerel halkı turizm konusunda, beldenin turizm imkânları konusunda ve çevre konusunda bilgilendirmeli ve bilinçlendirmelidirler.

Her beldenin kendine özgü turizm potansiyelini geliştirmesi, turizme hazırlaması ve bu özelliğiyle tanınır olması, markalaşması gerekir. Bu nedenle, yerel kültürü yansıtan, buram buram yerellik kokan destinasyonlar oluşturulmalıdır. Yerel yönetimler sahip oldukları doğal kaynakları (kaplıcalar gibi), doğal ortamları (Pamukkale ve Uzungöl gibi), doğa harikası mekânları sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kullanmalıdırlar.

Doğal çevrenin korunması; açık ve kapalı müzelerin oluşturulması; tarihi yapıların ve mekânların hızla restorasyonu ve turizme kazandırılması; tarihi yapıların butik otel, pansiyon, motel tarzı turizm yapılarına dönüştürülerek turizm ekonomisine kazandırılması; özellikle konaklama, ulaşım ve yeme-içme gibi faaliyet kollarındaki yerel hizmet birimlerine tesis, ürün, işgücü niteliği ve hizmet anlayışı noktasında asgari belli standartların getirilmesi ve bu standartlara her belde uyulmasının sağlanması gerekir. Bu standartların, marka açısından ve hizmet kalitesi açısından özellikle konaklama, yeme-içme ve ulaşım mutlakla korunması gerekir. Tabii ki bu durum yerel lezzetlerin, yerel özelliklerin korunmaması anlamına gelmez. Bakanlık, hizmet kalitesini artırma ve standartları yakalamayı destekleme adına turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeleri hizmet kalitesine göre belgelendirebilir. Standartların yakalanması, kalitenin iyileştirilmesi adına turizm sektöründe çalışan işgücüne periyodik olarak hizmet içi eğitim verilmelidir. Ayrıca, vasıfsız işsizlerin, turizmin canlandıracağı ekonomik faaliyet alanlarında gerekli olan nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak üzere eğitilmesi gerekmektedir. Nitelikli turizm alt yapısı ve üst yapısı oluşturulmalı, kapasiteler artırılmalıdır.

Yerelde, günlük belde turları ve beldeler arası koordineli birkaç günlük ya da haftalık farklı alternatifler içeren bölge turları programlanmalıdır. Bu programlar zamanla çoğaltılmalı ve geliştirilmelidir. Öyle ki, insanı yaşadığı zamanın dışına çıkaran, alıp götüreren, insanın ruhunu dinlendirici, stresini alıcı otantik mekanlar, eşsiz güzellikteki doğal mekanlar (orman, göl veya akarsu kıyısı gibi) bu turlara dahil edilmeli ve katılanların memnuniyeti sağlanmalıdır. Seyahat sırasında konaklama yapılabilecek ve dinlenilebilecek orman içi konaklama tesisleri, orman içi yürüyüş parkurları, oto karavan mekânları ve çadır kamp yerleri oluşturulmalıdır. Öyle ki, turlara katılanlar tekrar gelme, başkalarına da iştiyakla tavsiye etme lüzumu hissedebilsinler.

Merkezi ve yerel kamu kesimi, turizm alanında faaliyet gösteren özel kesim, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan tüm paydaşlar, belde ve bölge turizminin geliştirilmesi adına ortak aklı çalıştırmalıdır. Sürekli yeni projeler üretilebilmesi amacıyla *beyin fırtınası* yapacak esnek bir *beyin takımı* oluşturulmalıdır. Bu ekip, düzenli haftalık/aylık durum değerlendirmesi yapmak üzere bir araya gelmelidir. Belde için projeler üretildiği gibi beldeler arası ortak projeler için de kafa yorulmalı, destinasyonlar arası turizm koridorları oluşturulmalıdır. Yerel ve bölgesel alt ve üst yapı eksiklikleri merkezi yönetim, yerel yönetimler ve özel kesim işbirliği ile tamamen ortadan kaldırılmalıdır. Bunun yapılabilmesi için de mutlaka ulaşım, konaklama, yeme-içme, iletişim, enerji gibi temel alt yapı sorunları ivedilikle çözülmelidir.

Yerel yönetimlere düşen önemli bir diğer görev, beldenin kuvvetli bir imajını oluşturacak ve markalaşmasına katkı sağlayacak turizm unsurunu öne çıkarmak ve tanıtımını yapmaktır. Çeşitlenen turizmin yarattığı fırsatları iyi değerlendirerek turizm faaliyetlerini tüm yıla yaymak gerekmektedir. Bu anlamda, her mevsime özgü projeler ve programlar düşünmek faydalı olacaktır.

Beldenin turizm gelirini artırmak adına, yerel kıyafetler, deri işlemler, halı ve kilim gibi dokumalar, takı ve benzeri süs eşyaları, çömlek, taş oyma biblolar, beldenin anısını canlandıracak hatıratlar ve diğer el sanatları gibi turizm ürünlerinin teşhir edilebileceği ve satılabileceği otantik mekânlar, açık ve kapalı pazar yerleri oluşturulmalıdır.

Ulaşım alt yapısının ve ulaşım imkânlarının sağlanmasının paralelinde, destinasyonlara ulaşımı kolaylaştıran standart yön levhaları ve bilgilendirme tabelaları mutlaka konulmalıdır. Turizme eleman yetiştirmek için mesleki eğitim kursları düzenlenmeli; sergi, panayır, fuar, pazar, festival, şenlik, düzenlenmeli; çevre ve tarihi dokular muhafaza edilmeli; çevre temiz tutulmalı, görüntü, gürültü, hava, su, toprak kısaca her türlü çevre kirliliğine engel olunmalıdır. Otel, motel, pansiyon, kamp yerleri gibi konaklama mekânları oluşturulmalı; yerel halk ve özellikle yerel yönetimlerde çalışanlar turizm konusunda bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Gıda ürünlerinde sık sık sağlık denetimleri yapılmalı; eğlence alanları çoğaltılmalı; turizm danışma büroları kurulmalı; tanıtım broşürleri hazırlanmalıdır.

Şehir yapılaşmasında beldenin doğal dokusu korunmalı, yapılaşmada kıyı şeritlerinin ve dağ manzaralarının muhafazasına özen gösterilmeli, yeşil alanlara bolca yer verilmelidir. Şehir planlaması çok iyi yapılmalı, ulaşım kolay ve mekânlar ferah tutulmalıdır. Tortop (2008)'un ifadesiyle, "*Turistik yörelerin çok iyi planlanması gerekir. Altyapı ve sosyal tesislerden yoksun binalar yığını, güzel bir dağ, tepe, koy ve bir sahil silüetini bozan yapılaşma, gerçek turizm politikası ile bağdaşmaz.*"

Çevrenin görüntü, gürültü ve koku kirliliğinden arındırılması için her türlü tedbir alınmalıdır. Bu bağlamda kanalizasyon arıtma tesisleri kurulmalı, çarpık yapılaşmaya son verilmeli, yapıların dış görünümü iyileştirilmeli, yeşil

alanlar oluşturulmalı ve mevcutlar korunmalıdır. Sosyal yön dikkate alınarak daha insancıl olduğu için yapılaşmada dikey yapılaşma yerine yatay yapılaşma tercih edilmeli, beldenin silüetini bozacak çok yüksek yapıların inşasına izin verilmemelidir.

Beldeye veya bölgeye ulaşımı sağlayan havayolu, karayolu, demiryolu, denizyolu ve benzeri her türlü alternatif ulaşım imkânı sağlanmalı, mevcutların niteliği iyileştirilmelidir. Şehir merkezi ile turistik tesis ve/veya mekân arasında yürüme yolu, bisiklet yolu, faytonla taşıma gibi alternatif ulaşım imkânları sağlanmalıdır.

Yerelde turizm potansiyelinin turizme kazandırılmasına paralel olarak tanıtıma da büyük önem verilmelidir. Günümüzde internet, iletişim ve tanıtım aracı olarak geniş potansiyel kitlelere düşük maliyetle ulaşmayı sağlaması açısından avantajlıdır. Yerele ilişkin tüm turizm bilgilerini ve görsellerini içeren etkileyici internet sitelerinin oluşturulması ve tek bir çatı altında birleştirilmesi turizmin hızlı gelişmesi adına faydalı olacaktır. Bu manada, yerel yönetimlerin, yerel turizm arzını, yerel güzellikleri ortaya koyan sanal turlar hazırlayarak, internet sitelerinde potansiyel turistlere sunmaları etkili olacaktır.

Yerel yönetimler, turizmin gelişmesi adına çevre, sağlık ve güvenlikle ilgili tedbirleri almalı ve bu konularda tüm yerel yönetimler tarafından ortak standartlar geliştirilmelidir. Ayrıca, anketler yapılarak turistlerin memnuniyeti, turizmin gelişimi ve eğilimleri izlenmelidir (Dede ve Güremen, 2010).

Sürdürülebilir turizm, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir çevre bırakma temel anlayışını içerir. Dünya Turizm Örgütü, sosyal, ekonomik ve çevresel kriterlerden elde edilen sürdürülebilir turizm göstergelerinin, turizmin bir bölgedeki doğal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamayı sağladığını ifade etmektedir (Özkök, 2013). Yerel yönetimlerin turizmde alacağı mesafe sürdürülebilir turizm anlayışı içinde olmalı ve ilgili göstergeler oluşturulup izlenmelidir.

Hazırlanan orijinal projelerin finansmanı için Turizm Teşvik Kanunu'ndan, KOBİ kredilerinden, Kalkınma Ajansları kaynaklarından ve AB destek kredilerinden azami derecede yararlanılmalıdır. Turizm Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılarak yetkilendirilmesi ve belgelendirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılması düşünülen Turizmde Yatırım Geliştirme ve Yönlendirme Firmaları'ndan azami derecede faydalanılabilir.

V. Sonuç

Dünya turizmi hızla gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Dünyada turist sayısı 1 milyar kişiyi, turizm harcamaları ise 1 trilyon doları aşmıştır. Turizm sektörü hızla büyümeyi sürdürmekte ve her geçen gün çeşitlenmektedir. Türkiye'nin hemen hemen tüm turizm türlerine yönelik büyük bir turizm potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Dahası, dünyanın en yoğun turizm hareketinin yaşandığı Avrupa bölgesinin hemen sınırında olması Türkiye için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Bu noktada Türkiye'nin, sahip olduğu turizm

potansiyelini ekonomik değere dönüştürebilmesi için başta yerel yönetimler olmak üzere merkezi yönetime, turizm sektöründe faaliyet gösteren özel sektör kuruluşlarına ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bunlar yerine getirilmezse, Türkiye 2023'e kadar dünyanın ilk on büyük ekonomisinden biri olma hedefine ulaşamayabilir. O halde, dünyada her geçen gün çeşitlenen turizm yakından takip edilmeli, turistlerin ve turizmin eğilimi tespit edilmelidir. Kıt olan kaynakların etkin kullanımı için öncelikle bu talebe yönelik turizm potansiyeli, yapılacak alt ve üst yapı yatırımlarıyla, turizm arzına dahil edilmelidir. Böylece ülkenin üretimi artırılabilir, yeni istihdam alanları oluşturulabilir ve temel işsizlik sorunu hafifletilebilecektir. Ayrıca, gerçekleşecek yerel kalkınmayla birlikte ülke kalkınmasına da katkı yapılabilecektir.

Şayet *Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı*'nda (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007), kamu kesiminin, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla oluşturulması düşünülen Turizm Konseyi işlerlik kazanır ve iyi çalışırsa, ortak akli kullanmada, ortak hareket etmede, standartları oluşturma ve yakalamada hızlı mesafe alınabilir.

Kaynaklar

- Baş, M., B. Kılıç ve E. Güçer (2007), "Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Turizm", *Mevzuat Dergisi*, Yıl:10, Sayı:119, Kasım.
- Dede, O. M. ve L. Güremen (2010), "Yerel Yönetimlerin Turizm Sektörü İçindeki Önemi, Roller ve Görevleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt:19, Sayı:4 Ekim, s. 47-61.
- Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) (2014), *World Tourism Barometer*, Cilt:12, Ocak.
- Godfrey, K.B. (1998), "Attitudes Towards Sustainable Tourism in the UK: A View from Local Government", *Tourism Management*, 19 (3), s.213-224.
- İncekara, A. (2001), "Anadolu'da Turizm Olanakları ve Bölgesel Kalkınmadaki Yeri", İTO Yayınları, No: 28, İstanbul.
- Keskin, A. ve H. Cansız (2010), "Tourism, Turkey and Economic Development", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 4, s.23-46.
- Kızılırmak, İ. ve S. M. Ertuğral (2012), "Sosyal Turizmin Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Rolü ve Yapılan Uygulamalar", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, s.33-53.
- OECD (2000), "Measuring the Role of Tourism in OECD Economies", *Employment Module, OECD Manual on Tourism Satellite Accounts and Employment*.
- Oğuzhan, A., D. Küçükaltan ve E. Boyacıoğlu (2005), "Bölgesel Kalkınmada Kültürel Turizmin Etkisi: Kırkpınar Yağlı Güreşleri Örneği", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı:1.

- Olalı, H. ve A. Timur (1998), Turizm Ekonomisi, Ofis Matbaacılık, İzmir.
- Özkök, F. (2013), "Sürdürülebilir Turizmde Yerel Yönetimlerin Önemi; Bozcaada Örneği", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:5 No:1, s.409-418.
- Selvi, M. S. ve S. Şahin (2012), "Yerel Yönetimler Perspektifinden Sürdürülebilir Turizm: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği", Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, s.23-36.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013, Yayın No: 3085, Ankara 2007.
- Tortop, N. (2008), "Yerel Yönetimlerin Gelişmesinde Turizmin Önemi", İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı: 721, s.17-18, Mayıs.
- Toskay, T. (1989), Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım, 3. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- UNWTO, World Tourism Barometer, Vol: 6, No: 2, June, 2008.
- UNWTO, Tourism Highlights, 2014 Edition
- UNWTO, Tourism and Economic Stimulus – Initial Assessment, Madrid, 1 July, 2009.
- www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 17.03.2014
- www.unwto.org, erişim tarihi: 15.03.2014
- www.unwto.org/facts/eng/vision.htm, erişim tarihi: 17.03.2014
- www.unwto.org/facts/eng/economy.htm, erişim tarihi: 17.03.2014
- Yücel, C. (2002), "Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm", TURSAB, Ar-Ge Departmanı, Nisan.
http://tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889_046.pdf erişim tarihi: 28.03.2014.